

**Uchwała Nr XXIX/177/2009
Rady Gminy Dębica Kaszubska
z dnia 27.03.2009 roku**

w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Jawory”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późniejszymi zmianami)

uchwała się,
co następuje:

§ 1

Zatwierdza się „Plan Odnowy Miejscowości Jawory na lata 2009-2016”, przyjęty uchwałą Nr 1/09 Zebrania Wiejskiego Sołectwa Jawory w dniu 19.03.2009 roku, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Traci moc uchwała Nr XXXV/204/2005 z dnia 11 lipca 2005 r. w sprawie „Planu Rozwoju Miejscowości Jawory”.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

/-/ Marian Adamowicz

Załącznik do uchwały nr 1/09
zebrania wiejskiego z dnia 19.03 2009 r.

Załącznik do uchwały nr XXIX/177/2009
Rady Gminy Dębica Kaszubska z dnia 27.03.2009 r.

Plan Odnowy Miejscowości

Jawory

na lata 2009-2016

**gmina: Dębica Kaszubska, powiat słupski
województwo pomorskie**

Jawory
luty 2009 r

Spis treści

1. Charakterystyka sołectwa Jawory	3
1.1 Podstawowe informacje o sołectwie	3
1.2 Rys historyczny miejscowości Jawory	4
1.3 Powiązania funkcjonalno-przestrzenne.....	4
2. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie sołectwa	6
2.1 Geograficzne i przyrodnicze uwarunkowania rozwoju	6
2.2 Zabudowa architektoniczna	6
2.3. Infrastruktura techniczna i społeczna ołectwa.....	7
2.4 Gospodarka, rynek pracy.....	8
2.5 Społeczność lokalna	8
3. Charakterystyka otoczenia wsi – gmina Dębica Kaszubska	10
4. Wizja i misja sołectwa	16
5. Analiza SWOT – ocena mocnych i słabych stron miejscowości Jawory	17
6. Cele rozwoju i projektowane przedsięwzięcia	18
7. Opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność sołectwa Jawory na lata 2009-2016 w kolejności wynikającej z przyjętych priorytetów rozwoju	19
8. Szacunkowy budżet rozwoju sołectwa na lata 2009-2016	28
9. Zgodność Planu Odnowy Miejscowości z dokumentami strategicznymi dotyczącymi rozwoju obszarów wiejskich	31
10. Wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości, monitorowanie i ewaluacja.....	36

1. Charakterystyka sołectwa Jawory

1.1. Podstawowe informacje o sołectwie

Sołectwo Jawory położone jest w południowo-wschodniej części gminy Dębica Kaszubska, powiat słupecki, w otulinie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”. Ludność miejscowości to osiedleńcy z Białorusi, Ukrainy, Rzeszowszczyzny, Wileńszczyzny oraz z centralnej Polski w szczególności z województwa kieleckiego i przemyskiego. Jawory są niedużą miejscowością, której liczba mieszkańców wynosi 137.

Powierzchnia obrębu wiejskiego wynosi 1152,36 ha, gęstość zaludnienia wynosi 16 osób/km² i jest niższa od średniej dla gminy (32 osób/km²).

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dębica Kaszubska przewidziano dla sołectwa funkcję rolniczą

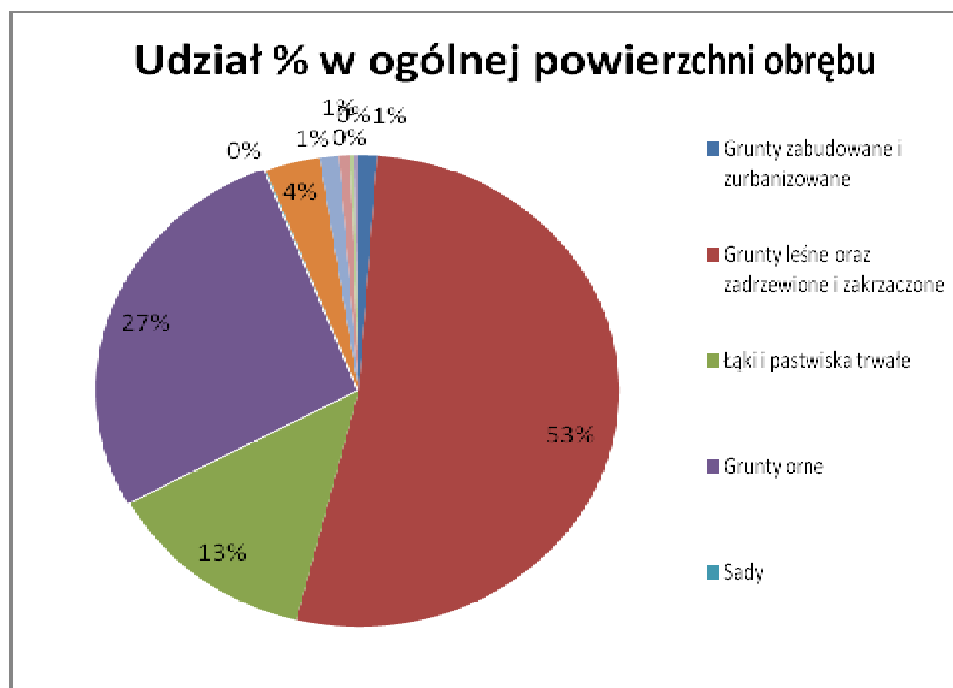
W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych większość mieszkańców pracowała w Państwowych Gospodarstwach Rolnych, Nadleśnictwach i prowadząc własne niewielkie gospodarstwa rolne oraz dojeżdżała do pracy w pobliskich miastach.

W 1993 r. w wyniku restrukturyzacji, co było przyczyną upadłości PGR rozpoczął się proces stale rosnącego bezrobocia.

Coraz więcej ludzi dojeżdża do pracy do odległych miejscowości (Dębica Kaszubska, Bytów, Słupsk) lub migruje. Podstawowym źródłem utrzymania na wsi są renty, emerytury, zasiłki dla bezrobotnych, świadczenia z Ośrodka Pomocy Społecznej i praca na własnych gospodarstwach rolnych.

Struktura powierzchni gruntów w obrębie sołectwa:

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]	Udział % w ogólnej powierzchni obrębu
Grunty zabudowane i zurbanizowane	12,87	1,12
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzaczone	607,23	52,71
Łąki i pastwiska trwałe	152,31	13,22
Grunty orne	312,23	27,09
Sady	0,60	0,05
Nieużytki	38,78	3,37
Drogi	13,76	1,19
Rowy	7,80	0,68
Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	3,04	0,27
Grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	3,03	0,27
Użytek ekologiczny	-	-
Tereny różne	-	-
Razem	1152,36	100,00

1.2. Rys historyczny miejscowości Jawory

Pierwsze wzmianki o miejscowości Jawory pochodzą z roku 1376. Natomiast sama nazwa pochodzi od imienia Gafferde i pojawiła się w 1523 roku.

Miejscowość jest założona na planie ulicówki. Od 1376 roku aż po rok 1800 pozostawała nieprzerwanie w posiadaniu rodziny von Pirch. Według znanego dzieła Bruggemanna wieś około 1784 roku posiadała wszystkie 19 dymów. W 1800 roku po zawarciu małżeństwa przez Dorotheę von Pirch z Ignazem A. von Machen, wieś przeszła jako wiano we władanie rodu von Machów na kolejne 145 lat. Historia tej wsi to rzadki przykład pozostawiania majątku w rękach jednej rodziny przez prawie sześćset lat. W miejscowości do dnia dzisiejszego zachował się park o charakterze leśnym z okazałymi starymi dębami, bukami i javorami oraz pałac z drugiej połowy XIX wieku.

W wyniku przeprowadzonych wykopaliś archeologicznych odkryto, że w okolicy Gałęzowa istniało grodzisko wczesnośredniowieczne datowane na VIII / IX wiek. Odkryto także ślady osady średniowiecznej.

1.3. Powiązania funkcjonalno-przestrzenne

Na terenie sołectwa Jawory widnieją drogi, stanowiące własność Gminy Dębica Kaszubska, która jest ich zarządcą. Dodatkowo do miejscowości Jawory prowadzi droga powiatowa w relacji Budowo – Jawory.

Na terenie miejscowości funkcjonuje prywatny sklep wielobranżowy, skup runa leśnego, dystrybucja gazu oraz zakład hodowli ryb.

Podstawowe usługi administracyjne, kulturalne, oświatowe, realizowane są w miejscowości Dębica Kaszubska będącej siedzibą gminy.

Znajdują się w niej między innymi:

- Urząd Gminy (z urzędem stanu cywilnego),
- Komisariat Policji,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
- Apteka,
- Ochotnicza Straż Pożarna,
- Zespół Szkolno – Przedszkolny
- Zespół Szkół
- Urząd Pocztowy,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminny Ośrodek Kultury,
- Gminna Biblioteka Publiczna,
- Bank Spółdzielczy Ustka Oddział Dębica Kaszubska,
- lecznica dla zwierząt,
- sklepy wielobranżowe,
- gastronomia.

Administracja wojewódzka zlokalizowana jest w Gdańsku i Słupsku, szkolnictwo średnie i wyższe, instytucje finansowe, specjalistyczna opieka medyczna i inne usługi wyższego rzędu realizowane są w Słupsku, Bytowie, Lęborku i Trójmieście.

Z miejscowości Jawory można dogodnie dojechać do innych miejscowości w Polsce i Europie przez Słupsk, Lębork, Gdańsk; Szczecin lub Bytów, Chojnice.

2. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie sołectwa

2.1. Geograficzne i przyrodnicze uwarunkowania rozwoju

Sołectwo położone jest w południowo – wschodniej części województwa pomorskiego, w powiecie słupskim, na terenie Wysoczyzny Polanowskiej. Sołectwo posiada szczególne walory środowiskowe, predysponujące do rozwoju turystyki. Warunki te należy rozpatrywać w kontekście środowiska całej gminy i gmin ościennych. Opis gminy zamieszczono w punkcie 3 niniejszego opracowania.

Sołectwo Jawory położone jest w otulinie Parku Krajobrazowym Dolina Słupi, który powstał w 1981r. w celu ochrony polodowcowego krajobrazu środkowego biegu rzeki Słupi oraz jej dorzecza. Charakteryzuje się on bardzo wysoką lesistością (72% powierzchni zajmują lasy), występowaniem licznych jezior, w tym lobeliowych, występowaniem 748 gatunków roślin naczyniowych, z tego 34 gatunków chronionych i 42 gatunki ssaków, z których 17 podlega ochronie gatunkowej, 4 gatunków gadów, wszystkie objęte ochroną gatunkową i 26 gatunków ryb i minogów, 138 gatunków ptaków – tylko 9 nieobjętych ochroną gatunkową.

W okolicy sołectwa rosną lasy pełne jagód i grzybów. W bliskim sąsiedztwie miejscowości Jawory rozciągają się pola i łąki. Na polach i w lasach występuje w dużej liczbie wiele gatunków ptaków, w tym żurawie, bociany oraz ssaków i roślin objętych ochroną gatunkową.

2.2. Zabudowa architektoniczna

Zabudowa mieszkaniowa sołectwa jest zróżnicowana pod względem charakteru, jak i stanu technicznego. Ogółem na terenie sołectwa znajdują się zarówno budynki mieszkalne jednorodzinne i wielorodzinne wraz z obiektami gospodarczymi. Taki charakter zabudowy został utworzony na potrzeby byłego państwowego gospodarstwa rolnego.

Na terenie miejscowości zlokalizowane są nieruchomości znajdujące się w rejestrze zabytków, tj. grodzisko średniowieczne i osada ludności kultury wielbarskiej i średniowiecza. Przedmiotowe nieruchomości zostały wprowadzone do rejestru zabytków w dniu 29 sierpnia 1970 roku.

Do zabudowy architektonicznej zaliczyć można również zabytki jakie zlokalizowane są w sołectwie Jawory i umieszczone zostały w ewidencji zabytków:

- Park dworski w stylu krajobrazowym o powierzchni 7,5 ha., datowany na poł. XIX w.
- Cmentarz ewangelicki o pow. 0,29 ha, który po zlikwidowaniu został odtworzony
- Osada ludności kultury wielbarskiej

- Osada wczesnośredniowieczna
- Cmentarzysko ludności kultury łużycko – pomorskiej
- Pałac z budynkami gospodarczymi danego folwarku oraz nieliczne budynki mieszkalne i gospodarcze datowane na XIX w.

2.3. Infrastruktura techniczna i społeczna Sołectwa

Stan infrastruktury sołectwa wymaga realizacji inwestycji mających na celu usprawnienie istniejącej infrastruktury technicznej. W szczególności dotyczy to sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej, dróg, a także segregacji nieczystości stałych, sposobu ogrzewania i rozwiązań teleinformatycznych.

a) infrastruktura techniczna

Miejscowość Jawory jest w całości zwodociągowana, a długość czynnej sieci wodociągowej wynosi 2,0 km. Wieś posiada jedną studnię głębinową o zatwierdzonych zasobach wodonośnych. Na terenie miejscowości nie funkcjonuje kanalizacja sanitarna. Na chwilę obecną planowana jest realizacja inwestycji, której celem jest przekazanie ścieków do oczyszczalni ścieków w Dębnicy Kaszubskiej.

Na terenie miejscowości Jawory widnieją drogi, stanowiące własność Gminy Dębica Kaszubska, która jest ich zarządcą. Dodatkowo do miejscowości Jawory prowadzi droga powiatowa w relacji Budowo – Jawory. Istniejąca sieć drogowa umożliwia mieszkańcom korzystanie z komunikacji samochodowej i publicznej. Stan techniczny przedmiotowych dróg wymaga przeprowadzania przedsięwzięć skierowanych na ich poprawę.

System zbioru, segregacji i wywozu odpadów komunalnych wymaga uszczelnienia, zdarzają się nielegalne wysypiska śmieci na polach i w lasach.

W chwili obecnej wszystkie budynki mieszkalne ogrzewane są w większości poprzez indywidualne piece. Ze względu na dostępność i łatwość uzyskania materiału palnego, mieszkańcy decydują się na wykorzystywanie drewna i węgla jako materiału grzewczego.

b) infrastruktura społeczna

Podstawowe usługi z zakresu infrastruktury społecznej realizowane są w stolicy gminy, tj. w Dębicy Kaszubskiej. Jednakże na terenie miejscowości Jawory możliwe jest korzystanie z świetlicy wiejskiej objętej patronatem Stowarzyszenia „OGNIWO”. Świetlica ta stanowi centralne miejsce spotkań wszystkich mieszkańców, a także miejsce dla najmłodszych mieszkańców do spędzania wolnego czasu.

Wspomniane wyżej stowarzyszenie „OGNIWO” swoją działalnością obejmuje wszystkich mieszkańców, dając im możliwość uczestnictwa w różnorodnych zajęciach, imprezach okolicznościowych i innych wydarzeniach znaczących dla lokalnego społeczeństwa.

2.4. Gospodarka, rynek pracy

Miejscowość Jawory liczy 33 podatników: podatku od nieruchomości, podatku leśnego, podatku rolnego, w tym 10 rolników.

Struktura gospodarstw rolnych przedstawia się następująco:

Lp.	Wielkość gospodarstwa rolnego	Liczba gospodarstw	%
1.	od 1 do 2 ha	3	30
2.	od 2 do 5 ha	3	30
3.	od 5 do 7 ha	1	10
4.	od 7 do 10 ha	1	10
5.	od 10 do 15 ha	1	10
6.	powyżej 15 ha	1	10
Razem:		9	100

Jak wynika z powyższego zestawienia tabelarycznego, gospodarstwa małe, o powierzchni do 5 ha stanowią 60% gospodarstw rolnych w sołectwie. W związku z powyższym na terenie sołectwa przeważają małe gospodarstwa rolne od 1 do 5 ha.

2.5. Społeczność lokalna

Według danych Urzędu Gminy w Dębnicy Kaszubskiej struktura wiekowa ludności w miejscowości Jawory przedstawia się następująco (stan na dzień 15 stycznia 2009 r.):

Wiek	0-3	4-6	7-12	13-15	16-19	20-25	26-40	41-60	61-więcej
Razem 139 osób	7	7	4	10	10	19	22	43	17
Razem 100 %	5.04	5.04	2.88	7.19	7.19	13.67	15.83	30.94	12.23

Zamieszczona powyżej tabela prezentuje przedziały wiekowe mieszkańców miejscowości Jawory. Jak można wywnioskować z powyższego największa grupa społeczności mieści się w przedziale wieku od 41 do 60 lat.

Społeczność zamieszkująca miejscowość Jawory wykazuje się znacznym zaangażowaniem w życie całego sołectwa. Dowodem tego jest zawiązanie na terenie miejscowości organizacji pozarządowej mającej charakter kulturowy i sportowy, a także aktywizujący lokalną społeczność.

Do formalnych grup społecznych zaliczyć można w szczególności:

- Radę sołecką
- Stowarzyszenie OGNIWO w Jaworach

- Lokalną Grupą Działania

Ww. grupy w sposób spójny prowadzą wspólną politykę zmierzającą do poprawy warunków bytowania wszystkich mieszkańców. Dowodem tego jest wspólna praca m. in. przy przygotowaniu niniejszego dokumentu tj. Planu Odnowy Miejscowości, stanowiącego podstawę i hierarchizację podejmowanych w przyszłości działań.

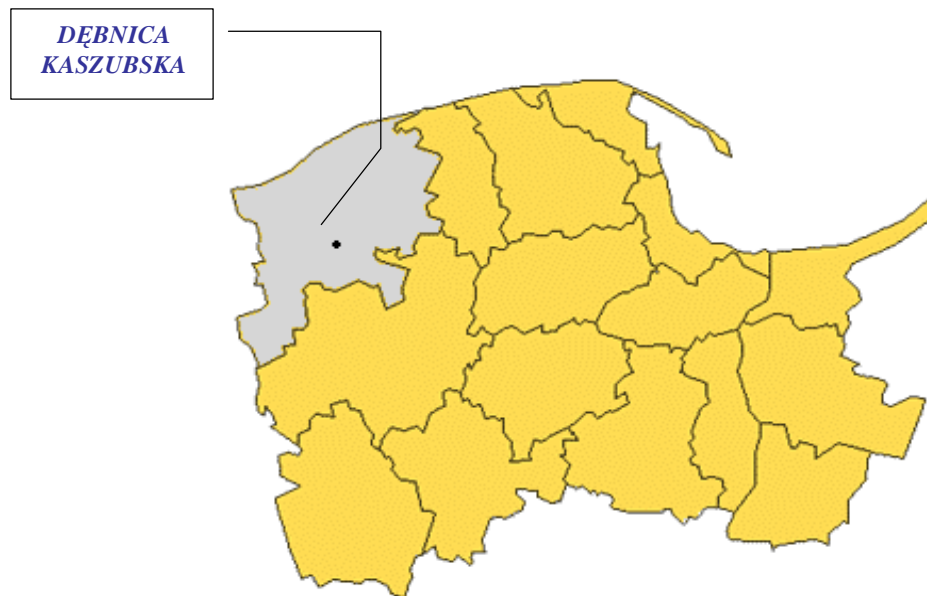
Dodatkowo na terenie miejscowości organizowane są inne przedsięwzięcia społeczne m.in. bal seniora, spotkanie opłatkowe i dzień dziecka.

Uwaga: Dla zaplanowania dalszego rozwoju wsi niezbędna jest charakterystyka gminy, którą umieszczono w punkcie 3 niniejszego opracowania.

3. Charakterystyka otoczenia wsi – gmina Dębica Kaszubska

Gmina Dębica Kaszubska położona jest w północno-zachodniej części województwa pomorskiego, w powiecie słupskim. Graniczy z ośmioma gminami i tak:

- 1) od północy – z gminami: Słupsk i Damnica;
- 2) ze wschodu- z gminami: Potęgowo i Czarna Dąbrówka;
- 3) od południa –z gminami: Borzytuchom, Kołczygłowy, Trzebielino;
- 4) z zachodu – z gminą Kobylnica.

Mapa 1. Położenie gminy Dębica Kaszubska w Województwie Pomorskim

Źródło: Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Dębica Kaszubska, s.8.

W okresie powojennym gmina Dębica Kaszubska stała się terenem działań Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej, które zdominowały życie większości mieszkańców gminy poza samą Dębicą Kaszubską, która stała się miejscowością o charakterze przemysłowo - usługowym. Dwa duże zakłady przemysłowe tj. Zakłady Garbarskie i Zakłady Naprawcze Mechanizacji Rolnictwa zatrudniały większość mieszkańców stolicy gminy i najbliższych okolic. Rolnictwo indywidualne skupione było w kilku sołectwach, a jego rozwój w dużej mierze uzależniony był od istniejących Państwowych Gospodarstw Rolnych. W 1981 roku na większej części obszaru gminy powstał Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”, którego głównym celem stała się ochrona walorów turystyczno-krajobrazowych tego obszaru.

Gmina Dębica Kaszubska położona wśród ponad 14 tys. ha lasów, bogata w zbiorniki wodne takie jak Krzynia i Konradowo, jeziora Rybiec, Dobra, Głębokie, Grabówek i Kunitowskie posiada wszystkie walory turystyczno – krajobrazowe dla wypoczynku indywidualnego i zbiorowego, uprawiania turystyki wodnej i rowerowej, wędkowania, zbioru runa i wypoczynku tzw. weekendowego.

Po upadku PGR-ów i zakładów świadczących usługi na ich rzecz oraz przy obecnej strategii rozwoju państwa zmierzającej do unifikacji stopnia zatrudnienia w rolnictwie do istniejącego w Unii Europejskiej, posiadane walory turystyczno – krajobrazowe gminy stanowią podstawę jej rozwoju w zakresie usług turystycznych.

Uwarunkowania przestrzenne Gminy Dębica Kaszubska

Na uwarunkowania przestrzenne gminy składają się czynniki przyrodnicze, ochrona środowiska naturalnego, rozwój infrastruktury oraz obszary rozwoju sieci osadniczej.

Obszar gminy położony jest w obrębie geosystemu zlewni Słupi objętej statusem Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” wraz z jego otuliną posiadają ściśle związki z całym systemem uwarunkowań fizyczno-przyrodniczych. Teren znajduje się w makroregionie pojezierza zachodniopomorskiego i wchodzi w skład trzech mezoregionów, które zróżnicowane są pod względem cech fizjologicznych oraz przydatności funkcjonalno-gospodarczej. Są to równina Słupska i Wysoczyzna Damnicka o przeważającej funkcji rolniczej.

Przyrodnicze obszary chronione zajmują 40,70% powierzchni gminy. Składają się na nią fragment Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, dwa użytki ekologiczne oraz 28 pomników przyrody.

Problemy rozwoju infrastruktury technicznej w gminie są następujące:

- 1) niewystarczające wyposażenie obszaru gminy infrastrukturę komunalną (sieci kanalizacyjne, sieci wodociągowe) oraz brak rozwiązań infrastrukturalnych (sieć gazowa), brak zorganizowanego systemu gromadzenia i unieszkodliwiania odpadów stałych, w tym odpadów niebezpiecznych;
- 2) niezadowalająca jakość wody pitnej;
- 3) niedostatecznie rozwinięty system odprowadzania i oczyszczania wód deszczowych, szczególnie na obszarach funkcji produkcyjnej i usługowej;
- 4) brak rezerwy terenu pod realizację sieci uzbrojenia dla obecnych i nowych struktur przestrzennych;
- 5) wzrastające zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego i ruchu pieszego;
- 6) zły stan techniczny dróg gminnych.

Gmina zajmuje obszar o powierzchni 30 002 ha. Obszar ten stanowi 13% powierzchni powiatu słupskiego i 1,16% powierzchni województwa pomorskiego. Jest drugą pod względem obszaru gminą w powiecie słupskim. Ludność gminy zamieszkuje w 45 miejscowościach. Obszar gminy podzielony jest na 20 sołectw.

Uwarunkowania społeczne Gminy Dębica Kaszubska

Na uwarunkowania społeczne składają się czynniki demograficzne, zatrudnienie i bezrobocie, pomoc społeczna, rozwój szkolnictwa, mieszkalnictwo, bezpieczeństwo oraz kultura i rekreacja.

Ludność gminy liczy 9,8 tysiąca mieszkańców. Zamieszkują oni w 45 miejscowościach. Obszar gminy podzielony jest na 20 sołectw. Ludność gminy stanowi 10,2% ludności powiatu słupskiego i 0,4 % ludności województwa pomorskiego. Na tle wiejskich gmin powiatu słupskiego, gmina Dębica Kaszubska należy do gmin średnio zaludnionych - 32 osoby na 1 km². Do największych wsi należą : Dębica Kaszubska 3378 osób, Budowo- 829 osób, Motarzyno -731 osób oraz Gogolewo, Borzęcino, Niepogłędzie-powyżej 300 osób. Najbardziej dynamiczny rozwój ludnościowy obserwuje się w miejscowościach: Dębica Kaszubska, Gogolewo, Niepogłędzie. W gminie od lat utrzymuje się jeden z najwyższych w powiecie wskaźników przyrostu naturalnego, a także dodatnie saldo migracji.

Rynek pracy w Gminie Dębica Kaszubska zdominowany jest przez problem bezrobocia. Zjawisko to w ostatnim dziesięcioleciu cechowała spora zmienność w zakresie liczby bezrobotnych i struktury tego zjawiska.

Struktura bezrobocia według wykształcenia w gminie odpowiada tendencji w powiecie słupskim i jak wynika ze statystyk, rośnie systematycznie liczba bezrobotnych z wyższym i średnim wykształceniem przy malejącej liczbie osób bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym i niższym.

Poważnym problemem staje się również grupa osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy, a więc trwale bezrobotnych. Aktualnie grupa bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy stanowi ponad 59% ogółu bezrobotnych. Istotnym elementem w ocenie rynku pracy w Gminie Dębica Kaszubska są osoby niepełnosprawne. Do tej kategorii zalicza się 1471 osób, z czego prawnie niepełnosprawnymi jest 1041 osób, a 430 osób czuje się biologicznie niepełnosprawna, z czego do aktywności zawodowej przyznaje się 366 osób. Biorąc pod uwagę ogólną liczbę mieszkańców gminy osoby niepełnosprawne stanowią ok. 14%. To dość duży odsetek zjawiska, ale o charakterze typowym dla gmin rolniczych.

Na terenie Gminy funkcjonują trzy niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej, tj. w Dębnicy Kaszubskie, Borzęcinie i Budowie.

W celu ułatwienia pacjentom dostępu do opieki specjalistycznej organizowane są konsultacje: urologiczne, kardiologiczne, onkologiczne.

Samorząd terytorialny Gminy Dębica Kaszubska prowadzi 3 szkoły podstawowe, 1- gimnazjum i 1- przedszkole. Oprócz tego, na terenie gminy funkcjonuje jeden zespół szkół prowadzony przez Stowarzyszenie Przyjaciół Niepogłędzia i Gałęziowa „SPERANDA”. Prawie wszystkie szkoły prowadzą dożywianie w ramach finansowania ze środków Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Gminy oraz prywatnych sponsorów.

Na terenie gminy znajdują się:

- 1) Gminny Ośrodek Kultury z siedzibą w Dębicy Kaszubskiej (obiekt z dogodnym wejściem dla osób niepełnosprawnych);
- 2) Gminna Biblioteka Publiczna z siedzibą w Dębicy Kaszubskiej z filią w Budowie;
- 3) 11 świetlic wiejskich;
- 4) 16 boisk sportowych.

Uwarunkowania gospodarcze Gminy Dębica Kaszubska

Na uwarunkowania gospodarcze gminy składają się takie czynniki jak przemysł oraz rolnictwo i obszary wiejskie.

Gmina Dębica Kaszubska pełni rolę ośrodka administracyjno-usługowego dla całego obszaru gminy. Gmina Dębica Kaszubska jest gminą o charakterze rolniczo - leśnym. Według danych ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Urząd Gminy w Dębicy Kaszubskiej w 2004 r. zarejestrowanych było 440 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Jest ona zróżnicowana i rozdrobniona – najliczniejszą grupę stanowi branża: handel i naprawy oraz przetwórstwo przemysłowe.

Największym zakładem przemysłowym w Dębicy Kaszubskiej jest garbarnia SPV Sp. z o.o. Zakłady Garbarskie w Dębicy Kaszubskiej posiadają linię technologiczną do garbowania i farbowania skór zwierząt futerkowych. Poza Zakładami garbarskimi w Dębicy Kaszubskiej istnieją: Alutech, Pryzmat, Przedsiębiorstwo Produkcji cukierniczej „Diana”.

Na terenie gminy panują ogólnie średnio korzystne warunki dla produkcji rolnej. Przed okresem transformacji gospodarka rolna gminy prowadzona była głównie w oparciu o wieloprzestrzenne rolnictwo uspołecznione. Jego upadek, w połączeniu z recesją gospodarczą przyczynił się do kryzysu przetwórstwa rolnego i usług rolniczych powodując na obszarze gminy spadek produkcji rolnej oraz wzrost strukturalnego bezrobocia wśród

ludności wiejskiej. Rozpad istniejących struktur organizacyjnych byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych nie spowodował widocznych zmian w strukturze przestrzennej gospodarstw, a wieloletnie dzierżawy gruntów utrwaliły wielkoobszarowy charakter gospodarowania rolniczego.

Rolnictwo jest jednak wciąż podstawową formą gospodarowania na terenie Gminy Dębica Kaszubska. Dominuje roślinny kierunek produkcji. W północnej części obszaru prowadzona jest intensywna uprawa ziemniaków. Hodowla zwierząt gospodarskich odbywa się na niewielką skalę, głównie w gospodarstwach indywidualnych. Niedostatecznie rozwinięte jest przetwórstwo rolne i obsługa rolnictwa.

Uwarunkowania przyrodnicze i turystyczne Gminy Dębica Kaszubska

Na uwarunkowania przyrodnicze i turystyczne składa się rozwój turystyki i agroturystyki oraz stan zasobów historycznych i kulturowych w gminie.

Położenie gminy w niedalekim sąsiedztwie 100- tysięcznego miasta, bogactwo łatwo dostępnych i przyjaznych dla rekreacji jezior, gęsta sieć rzek i cieków wodnych, duże obszary leśne obfitujące w grzyby i jagody- stwarza ogromną szansę dla wykorzystania jej terytorium dla osadnictwa rekreacyjnego, wypoczynku weekendowego i rozwoju agroturystyki. Gmina może stać się miejscem rozwoju alternatywnych form rekreacji, w stosunku do spędzania czasu na zatłoczonych plażach i gwarnych promenadach nadmorskich kurortów. Będzie to zarówno turystyka kwalifikowana – kajakarstwo, wędkarstwo, obserwacja ptaków, czy jazda konna, jak też ta realizowana w najbardziej popularnych formach czynnego wypoczynku- wycieczek pieszych, rowerowych i grzybobrania, a także biernego relaksu, wyciszenia i ucieczki od codziennego stresu. Wykorzystanie tej szansy warunkowane jest jednak nasyceniem przestrzeni gminy w infrastrukturę turystyczną – stacje kajakowe i wędkarski, kolejne ścieżki rowerowe i szlaki piesze, a także miejsca odpoczynku, pokrzepienia i atrakcyjnego spędzania czasu. Dobrym oraz cieszącym się popularnością przykładem takiego zagospodarowania jest zespół ośrodków w Krzyni i Krzyncie.

Największym atutem przyrodniczym gminy jest niewątpliwie obszar położony w granicach Parku Krajobrazowego Dolina Słupi. Jego naturalna atrakcyjność wzrasta, w wyniku dynamicznych działań promocyjnych, realizowanych przez Dyрекcję Parku. Ich przykładem mogą być oddane do użytku i projektowane ścieżki przyrodnicze, a także bogata oferta wydawnictw informacyjnych i popularyzujących walory przyrodnicze Parku.

Agroturystyka i turystyka wiejska to kolejna szansa dla gminy. Dla jej realizacji należy jednak przywracać wartość przestrzeni kulturowej oraz przyrodniczej miejscowości, kształtować wrażliwość mieszkańców na estetykę otoczenia i umożliwiać im nabycie umiejętności pozyskiwania gości i właściwej nad nimi opieki.

Szansą dla rozwoju turystyki jest także bogate dziedzictwo historyczne gminy. Na pierwszym miejscu trzeba wymienić zespół elektrowni wodnych i towarzyszących im unikatowych budowli inżynierskich. By jednak została ona zrealizowana, niezbędne jest powstrzymanie degradacji i zagospodarowanie założeń dworsko-parkowych i zabytkowych cmentarzy, zabezpieczenie i udostępnienie atrakcyjnych obiektów oraz połączenie ich trasami turystyki kulturowej¹.

---

¹ Por. *Strategia Rozwoju, Społeczno – Gospodarczego Gminy Dębica Kaszubska* przyjęta Uchwałą Nr XI/68/1999 Rady Gminy Dębica Kaszubska z dnia 17.09.1999 r., *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Dębica Kaszubska* przyjęty Uchwałą Nr XXII/116/2004 Rady Gminy Dębica Kaszubska z dnia 12.07.2004 r., *Program Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska* przyjęty Uchwałą Nr XXI/109/2004 Rady Gminy Dębica Kaszubska z dnia 24.06.2004 r.

4. Wizja i misja sołectwa

Wizja sołectwa:

“ Jawory to miejscowość czysta i zadbane, chętnie odwiedzana przez turystów, szanująca dziedzictwo kulturowe i historyczne oraz integrująca wszystkie grupy społeczne”.

Misja sołectwa: (tzn. droga, jaką należy pokonać, aby osiągnąć wizję)

„Grupa powołana do realizacji Planu Odnowy Miejscowości kieruje się przede wszystkim dobrem mieszkańców przy wykorzystaniu walorów, jakie posiada miejscowość Jawory”

5. Analiza SWOT – ocena mocnych i słabych stron miejscowości Jawory

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Atrakcyjna okolica - walory krajoznawcze i przyrodnicze. 2. Czyste środowisko naturalne 3. Prężnie działające Stowarzyszenie „OGNIWO” w Jaworach i grupa liderów wiejskich 4. Wiele miejsc do zagospodarowania. 5. Bogactwo runa leśnego (jagody, grzyby). 6. Obiekty zabytkowe 7. Prężnie działająca świetlica wiejska, 8. Imprezy organizowane przez Sołtysa i Radę Sołecką oraz Stowarzyszenie. 9. Bardzo duże zaangażowanie mieszkańców w prace na rzecz środowiska i wspólnie podejmowanych przedsięwzięć. 10. Duży potencjał społeczny – chęć do działania, szczególnie młodzieży 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niedostateczna infrastruktura techniczna (zły stan techniczny dróg,). 2. Sieć wodociągowa wymagająca rozbudowy 3. Sieć kanalizacji wymagająca budowy 4. Brak bazy turystycznej, gastronomicznej, usług dla rozwoju turystyki, wyznaczonych tras turystycznych 5. Brak obiektów rekreacyjno-sportowych. 6. Brak sprzętu sportowego i kulturalnego 7. Wysokie bezrobocie. 8. Patologie społeczne. 9. Zubożenie społeczeństwa 10. Ucieczka młodych, przedsiębiorczych mieszkańców 11. Brak kapitału własnego na rozwój. 12. Niedostateczna dbałość o estetykę wsi i środowisko (odpady) przez część mieszkańców. 13. Niska estetyka niektórych posesji 14. Niskie wykształcenie 15. Niedostateczna liczba lokalnych podmiotów gospodarczych 16. Roszczeniowe postawy części mieszkańców 17. Peryferyjne położenie w stosunku do centrum administracyjnego gminy i powiatu

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Moda na turystykę wiejską i agroturystykę 2. Możliwość otrzymania wsparcia finansowego z UE na rozwój przedsiębiorczości i poprawę jakości życia 3. Możliwości oddolnego kreowania rozwoju wsi oraz jego finansowania (RPO, PROW 2007-2013, Program Leader) 4. Zewnętrzni inwestorzy 5. Dziedzictwo kulturowe 6. Współpraca z sąsiadującymi sołectwami i organizacjami pozarządowymi, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost konkurencyjności miast pod względem rynku pracy i jakości życia 2. Kryzys gospodarczy w kraju i Europie 3. Duża konkurencja w ubieganiu się o środki finansowe w gminie i kraju 4. Brak wystarczających środków własnych na poziomie wsi, na inicjatywy społeczne wewnątrz wsi 5. Postępująca degradacja środowiska naturalnego

6. Cele rozwoju i projektowane przedsięwzięcia

Cel strategiczny 1 - Poprawa stanu infrastruktury sołectwa	Cel strategiczny 2 – Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności mieszkańców
<p>1.1 Cel szczegółowy – Poprawa stanu infrastruktury technicznej sołectwa</p> <p>1.1.1 Budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej wraz z przyłączami</p> <p>1.1.2 Poprawa stanu technicznego dróg gminnych, drogi powiatowej i budowa chodników</p> <p>1.1.3 Budowa infrastruktury teleinformatycznej</p> <p>1.2 Cel szczegółowy – Poprawa stanu infrastruktury społecznej sołectwa</p> <p>1.2.1 Utworzenie placu zabaw i rekreacji</p> <p>1.2.2 Remont świetlicy wiejskiej wraz z doposażeniem</p> <p>1.2.3 Organizacja cyklicznych festynów i spotkań</p> <p>1.2.4 Budowa boiska sportowego wraz z zapleczem socjalnym</p> <p>1.3 Cel szczegółowy – Poprawa stanu infrastruktury turystycznej sołectwa</p> <p>1.3.1 Poprawa estetyki sołectwa – zagospodarowanie placu w centrum wsi</p> <p>1.3.2 Wyznaczenie, oznakowanie i promocja szlaków turystycznych</p>	<p>2.1. Przeprowadzenie kursów, szkoleń z zakresu turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki, obsługi ruchu turystycznego, poprawy estetyki wsi, rzemiosła, kuchni regionalnej – według zapotrzebowania mieszkańców</p> <p>2.2. Rozwój działalności gospodarczej gospodarstw rolnych i w mikroprzedsiębiorstwach – kursy i szkolenia, w tym z zakresu możliwości wsparcia finansowego</p> <p>2.3. Stworzenie warunków do rozwoju kulturalnego, wyrównania dysproporcji rozwojowych – kursy komputerowe, tańca, języków obcych, grupy teatralnej itp. – według zapotrzebowania mieszkańców</p> <p>2.4. Popularyzacja sportu, rekreacji i integracja mieszkańców</p> <p>2.5. Wyjazdy studyjne z zakresu dobrych praktyk</p>

W planie zamieszczono również przedsięwzięcia realizowane przez gminę bądź inne podmioty.

7. Opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność sołectwa Jawory na lata 2009-2016 w kolejności wynikającej z przyjętych priorytetów rozwoju

1. Cel strategiczny – Poprawa stanu infrastruktury sołectwa

1.1. Cel szczegółowy – Poprawa stanu infrastruktury technicznej sołectwa

1.1.1. Budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej wraz z przyłączami

Cel: Poprawa warunków życia mieszkańców, poprawa jakości wody, poprawa atrakcyjności turystycznej i osiedleńczej miejscowości, poprawa środowiska naturalnego.

Uzasadnienie: Nie wszystkie gospodarstwa domowe we wsi posiadają przyłącza do sieci wodociągowej, a istniejąca infrastruktura nie zapewnia odpowiedniej jakości usług w tym zakresie. Dodatkowo brak kanalizacji sanitarnej determinuje do podjęcia działań zmierzających do przetrzucenia nieczystości do oczyszczalni ścieków w Dębnicy Kaszubskiej. Poprawa warunków bytowych w tym zakresie stanowi jedną z podstawowych potrzeb mieszkańców wsi. Zapewnienie dostępu do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej nie tylko poprawi jakość życia mieszkańców, ale również przyczyni się w dużym stopniu do poprawy stanu środowiska naturalnego i rozwoju usług turystycznych.

Termin realizacji: lata 2012 - 2013

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 850 000 zł

Źródła finansowania: budżet gminy, środki Unii Europejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Agencja Nieruchomości Rolnych, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

1.1.2. Poprawa stanu technicznego dróg gminnych, drogi powiatowej i budowa chodników

Cel: Poprawa infrastruktury drogowej na terenie sołectwa, poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i użytkowników dróg, poprawa estetyki wsi

Uzasadnienie: Jednym z przedsięwzięć, które wymagają realizacji jest poprawa stanu technicznego dróg wraz z budową chodników w miejscowości Jawory. Zadanie to ma bardzo duże znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania mieszkańców. Stan dróg w miejscowości Jawory, a także drogi powiatowej prowadzącej do miejscowości wymaga przeprowadzenia prac remontowych w zakresie poprawy nawierzchni drogowej i budowy chodników.

Termin realizacji: lata 2010 - 2011

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 2 300 000 zł

Źródła finansowania: budżet gminy, Zarząd Dróg Powiatowych w Słupsku (droga powiatowa), Agencja Nieruchomości Rolnych (drogi przejęte z zasobu ANR), środki z budżetu Unii Europejskiej.

1.1.3. Budowa infrastruktury teleinformatycznej

Cel: Wyrównywanie dysproporcji miasto – wieś, poprawa jakości życia na terenach wiejskich, wyrównywanie szans edukacyjnych, przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu.

Uzasadnienie: W dzisiejszych czasach dostęp do usług teleinformatycznych powinien być podstawowym i ogólnodostępnym dobrem skierowanym do wszystkich mieszkańców. Obecnie w miejscowości Jawory nie ma możliwości stworzenia infrastruktury teleinformatycznej bazującej na stabilnym i stałym podłączeniu do globalnej sieci informatycznej. Taka sytuacja tworzy ogromną przepaść pomiędzy mieszkańcami miejscowości Jawory, a mieszkańcami innych miejscowości, w których dostęp do Internetu jest powszechny. W szczególności dotyczy to nierównych szans w zakresie dostępu do wiedzy, edukacji, informacji, pracy a także rozrywki.

Termin realizacji: lata 2011 - 2012

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 480 000 zł

Źródła finansowania: budżet gminy, środki Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007 - 2013

1. Cel strategiczny – Poprawa stanu infrastruktury sołectwa

1.1. Cel szczegółowy – Poprawa stanu infrastruktury społecznej sołectwa

1.1.1 Utworzenie placu zabaw i rekreacji

Cel: Integracja społeczna, aktywizacja społeczności lokalnej w tym dzieci i młodzieży, wyrównywanie szans dzieci z terenów wiejskich.

Uzasadnienie: Realizacja przedsięwzięcia ma priorytetowe znaczenie dla mieszkańców miejscowości Jawory. Utworzenie placu zabaw i rekreacji na terenie miejscowości umożliwi najmłodszym mieszkańcom czynny i wszechstronny rozwój zarówno fizyczny jak i umysłowy. Aktywność fizyczna, zwłaszcza w miejscu do tego przystosowanym, na świeżym powietrzu i w gronie rówieśników, należy do ulubionych zajęć dzieci przy równoczesnym bardzo korzystnym oddziaływaniu na rozwój młodego pokolenia. Rozwój przez zabawę stanowi nieodzowny element w procesie wychowawczym dzieci i młodzieży. W chwili obecnej możliwość takiego rozwoju jest mocno ograniczona, gdyż na terenie sołectwa nie ma

żadnego placu zabaw, który spełniał by jakiegokolwiek podstawowe normy bezpieczeństwa. W ramach tego przedsięwzięcia zaplanowano utworzenie placu zabaw i rekreacji w pełni wyposażonych i gwarantujących bezpieczne użytkowanie, zapewnione przez certyfikowane elementy konstrukcji.

Specjaliści w dziedzinie fizjoterapii wyznają biologiczne prawo Delpecha i Wolffa, które stwierdza, „że kość rośnie prawidłowo pod warunkiem działania równomiernie rozłożonych sił nacisku i pociągania”. W świetle tej zasady regularne ćwiczenie sprawności na takich sprzętach jak drabinki i pomysłowo zbudowane konstrukcje przestrzenne, jest zabawą szczególnie korzystną dla zdrowia.

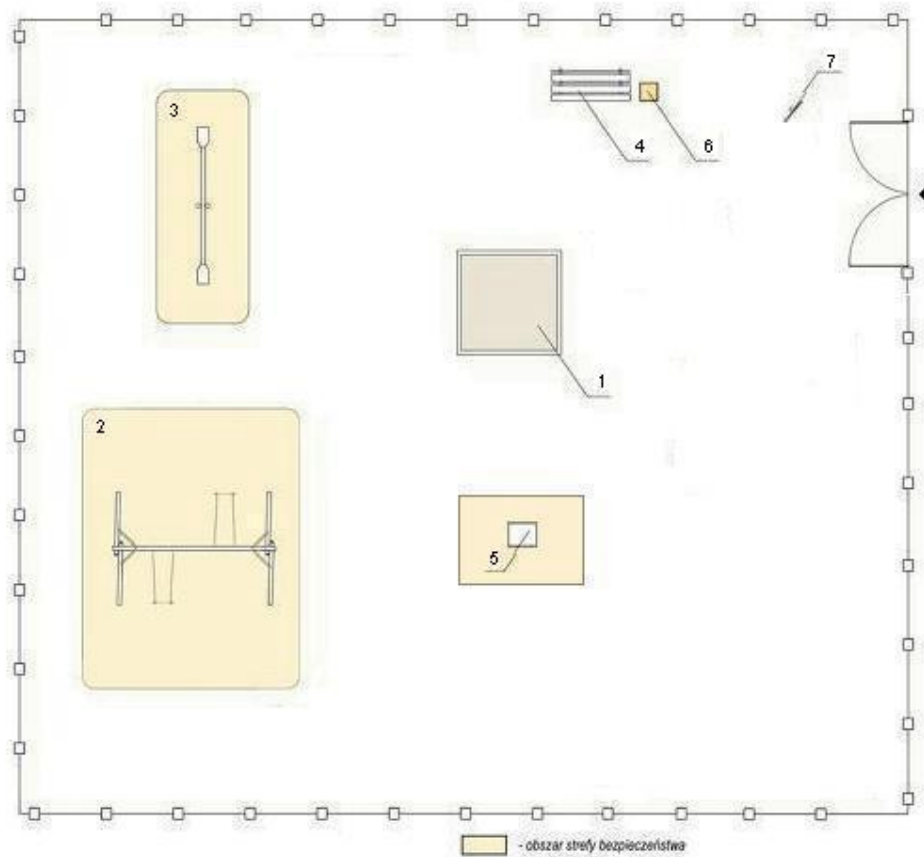
W ramach planowanego do realizacji przedsięwzięcia przewidziano utworzenie placu zabaw i rekreacji na terenie miejscowości Jawory.

Planowana lokalizacja przewidziana została, w takim miejscu, aby dostępność do inwestycji była powszechna.

W ramach inwestycji zostaną zamontowane elementy przedstawione w zestawieniu tabelarycznym i na planie sytuacyjnym zamieszczonym poniżej.

Lp.	Wykaz elementów placów zabaw i rekreacji
1.	Piaskownica
2.	Huśtawka dziecienna z dwoma siedziskami
3.	Huśtawka wagowa
4.	Komplet dwóch ław ze stołem
5.	Bujawka na sprężynie
6.	Kosz na odpady
7.	Tablica regulaminowa

Plan sytuacyjny placu zabaw i rekreacji

PLAC ZABAW
plan sytuacyjny
ZESTAW 1

Termin realizacji: lata 2009 - 2010

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 5 350 zł

Źródła finansowania: budżet gminy, środki Unii Europejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich „Odnowa i Rozwój Wsi”

1.2.2. Remont świetlicy wiejskiej wraz z doposażeniem

Cel: Integracja społeczna, aktywizacja społeczności lokalnej w tym dzieci i młodzieży

Uzasadnienie: Funkcjonująca we wsi świetlica wiejska jest zarówno w złym stanie technicznym jak i słabo wyposażona. Stanowi ona w chwili obecnej główne miejsce spotkań mieszkańców miejscowości, integracji społecznej oraz miejscem spędzania wolnego czasu dla mieszkańców. Przeprowadzenie remontu pomieszczeń, oraz ich doposażenie pozwoli na

stworzenie bardziej atrakcyjnych form spędzania w niej wolnego czasu i bardziej efektywnej realizacji procesu dydaktycznego, który skierowany jest do najmłodszych uczestników zajęć świetlicowych.

Termin realizacji: lata 2014 - 2015

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 80 000 zł

Źródła finansowania: budżet gminy, środki sołeckie, środki Unii Europejskiej w ramach Programu LEADER, sponsorzy i mieszkańcy

1.2.3. Organizacja cyklicznych festynów i spotkań

Cel: Aktywizacja mieszkańców, poprawa stanu zdrowia, integracja mieszkańców, wzmocnienie więzi sąsiedzkich

Uzasadnienie: Bardzo ważnym elementem integracji społecznej jest organizowanie cyklicznych festynów i spotkań. Takie przedsięwzięcia mają na celu przede wszystkim zapewnienie spójności społeczeństwa, a co za tym idzie umiejętności współpracy w podejmowaniu wspólnych inicjatyw. Dodatkowo organizacja cyklicznych festynów i spotkań stanowić będzie doskonałą ofertę turystyczną, dla przybywających na odpoczynek turystów. Realizacja tego przedsięwzięcia spoczywać będzie w rękach mieszkańców miejscowości wraz z grupami działających na terenie sołectwa Jawory. Zamiarem mieszkańców jest organizowanie przynajmniej dwóch imprez rocznie.

Termin realizacji: lata 2009 – 2016 (realizacja ciągła według zapotrzebowania mieszkańców)

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 24 000 zł (planuje się średnio przeznaczyć 1 500 zł na imprezę czyli 3 000 zł rocznie, według zapotrzebowania mieszkańców)

Źródła finansowania: budżet gminy, środki sołeckie i mieszkańców, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Program Leader, PROW 2007-2013, sponsorzy, fundacje i inne.

1.2.4. Budowa boiska sportowego wraz z zapleczem socjalnym

Cel: Aktywizacja sportowa mieszkańców, poprawa stanu zdrowia mieszkańców, kształtowanie postaw zdrowego współzawodnictwa, wyrównywanie szans dzieci i młodzieży z terenów wiejskich

Uzasadnienie: Poważnym problemem dla mieszkańców wsi, zwłaszcza dla dzieci i młodzieży jest brak boiska sportowego i zaplecza socjalnym. Brak takiego miejsca przyczynia się w znaczny sposób do ograniczenia właściwego rozwoju młodego pokolenia. Dzieci i młodzież nie mając możliwości do aktywnego spędzania wolnego czasu spędza go przed telewizorem lub komputerem. Stworzenie przestrzeni, która pozwoli na aktywne spędzanie czasu w formie sportu i zabaw na wolnym powietrzu w znaczny sposób przyczyni się do poprawy stanu zdrowia młodego pokolenia.

Termin realizacji: rok 2011

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 160 000 zł

Źródła finansowania: budżet gminy, środki Unii Europejskiej w ramach RPO WP Inicjatywy obywatelskie, sponsorzy i mieszkańcy

1. Cel strategiczny – Poprawa stanu infrastruktury sołectwa

1.3. Cel szczegółowy – Poprawa stanu infrastruktury turystycznej sołectwa

1.3.1. Poprawa estetyki sołectwa – zagospodarowanie placu w centrum wsi

Cel: Poprawa estetyki wsi, poprawa jakości życia mieszkańców, wzrost atrakcyjności turystycznej miejscowości

Uzasadnienie: Centrum wsi Jawory stanowi reprezentacyjne miejsce, które odwiedza bardzo duża ilość zarówno mieszkańców wsi jak i przyjezdnych turystów. Centrum miejscowości stanowi swoistą wizytówkę mieszkańców, dlatego też zagospodarowanie placu jest priorytetowym przedsięwzięciem do realizacji. Prace nad poprawą estetyki miejscowości wykonają mieszkańcy wspólnym wysiłkiem. Zlikwidowane zostaną dzikie zakrzewienia i chaszczce, które negatywnie wpływają na ogólny obraz miejscowości. Ponadto planuje się wspólnymi siłami i dzięki środkom zewnętrznym zakup i własne nasadzenie wartościowych krzewów, drzew i kwiatów, które poprawią estetykę wsi. Prace zostaną prowadzone w taki sposób, aby nadać przedmiotowemu zadaniu charakter funkcjonalnego miejsca spotkań mieszkańców.

Termin realizacji: rok 2011

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 50 000 zł

Źródła finansowania: budżet gminy, środki sołeckie, środki Unii Europejskiej w ramach Programu LEADER, sponsorzy i mieszkańcy

1.3.3. Wyznaczenie, oznakowanie i promocja szlaków turystycznych

Cel: Podniesienie atrakcyjności turystycznej wsi i gminy

Uzasadnienie: Biorąc pod uwagę rozwój miejscowości w kierunku turystycznym niezbędne jest wyznaczenie, oznakowanie i promocja szlaków turystycznych. W znacznym stopniu przyczyni się to do podniesienia atrakcyjności turystycznej wsi, a nawet całej gminy.

Termin realizacji: lata 2011 - 2015

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 5 000 zł (po 1 000 zł rocznie)

Źródła finansowania: budżet gminy, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, środki sołeckie, środki sponsorów, środki innych fundacji

2. Cel strategiczny – Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności mieszkańców

1.2. Przeprowadzenie kursów, szkoleń z zakresu turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki, obsługi ruchu turystycznego, poprawy estetyki wsi, rzemiosła, kuchni regionalnej – według zapotrzebowania mieszkańców

Cel: Podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców sołectwa w zakresie turystyki wiejskiej i działalności okołoturystycznej, nabycie nowych umiejętności i kompetencji.

Uzasadnienie: Możliwość rozwoju turystyki na terenie wsi uzależnione jest nie tylko od możliwości jakie stwarza otoczenie, ukształtowanie terenu i bogactwo flory i fauny. Istotne jest przygotowanie mieszkańców do realizacji zadań związanych z turystyką. Dlatego też przewidziano cykl szkoleń i kursów, które dadzą mieszkańcom podstawy do prowadzenia działalności związanej z obsługą ruchu turystycznego i kształtowania wizerunku miejscowości jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku i rekreacji.

Termin realizacji: lata 2009 – 2016 (realizacja ciągła według zapotrzebowania mieszkańców)

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 16 000 zł (planuje się średnio przeznaczyć 2 000 zł rocznie na doksztalcanie mieszkańców zgodnie z ich zapotrzebowaniem)

Źródła finansowania: budżet gminy, środki sołectkie i mieszkańców, budżet Powiatowego Urzędu Pracy, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Program Leader, PROW 2007-2013, inne.

1.3. Rozwój działalności gospodarczej gospodarstw rolnych i w mikroprzedsiębiorstwach – kursy i szkolenia, w tym z zakresu możliwości wsparcia finansowego

Cel: Aktywizacja zawodowa mieszkańców sołectwa, wdrażanie różnicowania działalności na terenach wiejskich.

Uzasadnienie: Przynależność Polski do Wspólnoty Europejskiej daje możliwości wspierania przedsiębiorczości jej mieszkańców. Wymaga to jednak podstawowej wiedzy na ten temat oraz umiejętności sięgania po środki wspólnotowe. Dlatego też przewidziano cykl szkoleń i kursów, które dostarczą podstawowej wiedzy i umiejętności sięgania po te środki szczególnie dla rolników i mikroprzedsiębiorców w celu poprawy i rozszerzenia działalności gospodarczej. Dodatkowo planuje się prowadzenie szkoleń, których celem będzie uświadomienie wagi współpracy pomiędzy przedsiębiorcami i wspierania gospodarki lokalnej i regionalnej.

Termin realizacji: lata 2009 – 2016 (realizacja ciągła według zapotrzebowania mieszkańców)

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 16 000 zł (planuje się średnio przeznaczyć 2 000 zł rocznie na doksztalcanie mieszkańców zgodnie z ich zapotrzebowaniem)

Źródła finansowania: budżet gminy, środki sołeckie i mieszkańców, budżet Powiatowego Urzędu Pracy, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Program Leader, PROW 2007-2013, inne

1.4. Stworzenie warunków do rozwoju kulturalnego, wyrównania dysproporcji rozwojowych – kursy komputerowe, tańca, języków obcych, grupy teatralnej itp. – według zapotrzebowania mieszkańców

Cel: Aktywizacja mieszkańców, podniesienie poziomu wiedzy i wykształcenia mieszkańców, wyrównywanie szans edukacyjnych i rozwojowych dzieci i młodzieży z terenów wiejskich.

Uzasadnienie: Celem niwelowania dysproporcji w rozwoju mieszkańców miast i wsi zaplanowano szkolenia i kursy, dzięki którym mieszkańcy wsi będą mogli zdobywać nowe umiejętności oraz korzystać z nowych, atrakcyjnych form spędzania wolnego czasu. Takie przedsięwzięcia mają na celu podniesienie wiedzy i umiejętności mieszkańców miejscowości Jawory, co przyczyni się do podniesienia atrakcyjności, jako potencjalnego przyszłego pracownika.

Termin realizacji: lata 2009 – 2016 (realizacja ciągła według zapotrzebowania mieszkańców)

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 24 000 zł (planuje się średnio przeznaczyć 3 000 zł rocznie na doksztalcanie mieszkańców zgodnie z ich zapotrzebowaniem)

Źródła finansowania: budżet gminy, środki sołeckie i mieszkańców, budżet Powiatowego Urzędu Pracy, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Program Leader, PROW 2007-2013, inne

1.5. Popularyzacja sportu, rekreacji i integracja mieszkańców

Cel: Aktywizacja sportowa mieszkańców, poprawa stanu zdrowia, integracja mieszkańców, wyrównywanie szans dzieci i młodzieży z terenów wiejskich

Uzasadnienie: Biorąc pod uwagę realizację wcześniejszego przedsięwzięcia tj. Budowę boiska sportowego wraz z zapleczem socjalnym, niezbędne jest prowadzenie kampanii popularyzującej sport jako formy spędzania wolnego czasu. Głównym zamierzeniem tego typu imprez dla mieszkańców wsi jest ich integracja społeczna oraz zacieśnianie więzi międzysąsiedzkich.

Termin realizacji: lata 2009 – 2016 (realizacja ciągła według zapotrzebowania mieszkańców)

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 24 000 zł (planuje się średnio przeznaczyć 1 500 zł na imprezę, czyli 3 000 zł rocznie, zgodnie z zapotrzebowaniem mieszkańców)

Źródła finansowania: budżet gminy, środki sołeckie i mieszkańców, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Program Leader, PROW 2007-2013, fundacje i inne

1.6. Wyjazdy studyjne z zakresu dobrych praktyk

Cel: upowszechnianie dobrych wzorców, promocja sołectwa i gminy

Uzasadnienie: Bardzo dobrym sposobem na uzyskiwanie informacji, tworzenia pomysłów i sposobów rozwiązań zarówno projektowych jak i samej realizacji różnorodnych przedsięwzięć jest nauka na przykładzie. Stąd wyjazdy studyjne stanowią istotny element podnoszenia wiedzy z zakresu realizacji przedsięwzięć na obszarach wiejskich. W ramach tego przedsięwzięcia planuje się uczestnictwo mieszkańców sołectwa w wyjeździe do miejscowości, które w latach ubiegłych uzyskały dofinansowanie na realizację przedsięwzięć skierowanych na rozwój obszarów wiejskich.

Termin realizacji: lata 2009 – 2010 (po jednym wyjeździe w roku 2009 i w roku 2010)

Koszt ogółem: szacunkowa wartość 6 000 zł (po 3 000 zł na jeden wyjazd)

Źródła finansowania: budżet gminy, środki sołeckie i mieszkańców, sponsorzy, program LEADER

8. Szacunkowy budżet rozwoju sołectwa na lata 2009-2016

1. Cel strategiczny – Poprawa stanu infrastruktury sołectwa

Nr	Opis przedsięwzięcia	Wartość całkowita w zł	Wartość w poszczególnych latach w zł							
			2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1.1	Cel szczegółowy – Poprawa stanu infrastruktury technicznej sołectwa									
	1. Budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej wraz z przyłączami	850 000				425 000	425 000			
	2. Poprawa stanu technicznego dróg gminnych, drogi powiatowej i budowa chodników	2 300 000		1 150 000	1 150 000					
	3. Budowa infrastruktury teleinformatycznej	480 000			240 000	240 000				
1.2	Cel szczegółowy – Poprawa stanu infrastruktury społecznej sołectwa									
	1. Utworzenia placu zabaw i rekreacji.	5 350	2 675	2 675						
	2. Remont świetlicy wiejskiej wraz z wyposażeniem.	80 000						40 000	40 000	
	3. Organizacja cyklicznych festynów i spotkań.	24 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
	4. Budowa boiska sportowego wraz z zapleczem socjalnym.	160 000			160 000					
1.3	Cel szczegółowy – Poprawa stanu infrastruktury turystycznej sołectwa									
	1. Poprawa estetyki sołectwa – zagospodarowanie placu w centrum wsi	50 000			50 000					
	2. Wyznaczenie, oznakowanie i promocja szlaków turystycznych	5 000			1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	

Razem:	3 954 350	5 675	1 155 675	1 604 000	669 000	429 000	4 000	4 000	3 000
---------------	------------------	--------------	------------------	------------------	----------------	----------------	--------------	--------------	--------------

2. Cel strategiczny – Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności mieszkańców

Nr	Opis przedsięwzięcia	Wartość całkowita w zł	Wartość w poszczególnych latach w zł							
			2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
2.1	Przeprowadzenie kursów, szkoleń z zakresu turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki, obsługi ruchu turystycznego, poprawy estetyki wsi, rzemiosła, kuchni regionalnej – według zapotrzebowania mieszkańców	16 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
2.2	Rozwój działalności gospodarczej gospodarstw rolnych i w mikroprzedsiębiorstwach – kursy i szkolenia, w tym z zakresu możliwości wsparcia finansowego	16 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
2.3	Stworzenie warunków do rozwoju kulturalnego, wyrównania dysproporcji rozwojowych – kursy komputerowe, tańca, języków obcych, grupy teatralnej itp. – według zapotrzebowania mieszkańców	24 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
2.4	Popularyzacja sportu, rekreacji i integracja mieszkańców	24 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
2.5	Wyjazdy studyjne z zakresu dobrych praktyk	6 000	3 000	3 000						
	Razem:	86 000	13 000	13 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000

3. Razem szacunkowy budżet rozwoju sołectwa na lata 2009-2016.

Nr	Cele	Wartość całkowita w zł	Wartość w poszczególnych latach w zł							
			2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Cel strategiczny 1 – Poprawa stanu infrastruktury sołectwa									
	1.1 Cel szczegółowy – Poprawa stanu infrastruktury technicznej sołectwa	3 630 000		1 150 000	1 390 000	665 000	425 000			
	1.2 Cel szczegółowy – Poprawa stanu infrastruktury społecznej sołectwa	269 350	5 675	5 675	163 000	3 000	3 000	43 000	43 000	3 000
	1.3 Cel szczegółowy – Poprawa stanu infrastruktury turystycznej sołectwa	55 000			51 000	1 000	1 000	1 000	1 000	
2.	Cel strategiczny 2 – Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności mieszkańców	86 000	13 000	13 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
	Razem:	4 040 350	18 675	1 168 675	1 614 000	679 000	439 000	54 000	54 000	13 000

9. Zgodność Planu Odnowy Miejscowości z dokumentami strategicznymi dotyczącymi rozwoju obszarów wiejskich

Cele określone w Planie Odnowy Miejscowości są komplementarne do dokumentów planistycznych na poziomie UE, kraju, regionu i gmin.

Na poziomie Unii Europejskiej najważniejszymi dokumentami rozwoju społeczno-gospodarczego są:

- Strategia Lizbońska,
- Dokumenty Programowe dotyczące Funduszy Strukturalnych,
- Dokumenty Programowe Wspólnej Polityki Rolnej,
- Dokumenty Programowe Wspólnej Polityki Rybackiej.

Cele i priorytety Strategii Rozwoju Kraju odpowiadają Strategii Lizbońskiej. Priorytetowe znaczenie w realizacji ww. strategii nadano zagadnieniom:

1. Ludność i przedsiębiorczość,
2. Rynek pracy,
3. Rozwój gospodarczy,
4. Kultura,
5. Infrastruktura,
6. Zróżnicowanie regionalne.

1) Dokumenty Wspólnot Europejskich dotyczące rozwoju obszarów wiejskich

- **Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (art. 4).**

Wsparcie rozwoju obszarów wiejskich przyczynia się do osiągnięcia następujących celów (a, b, c).

Cele:

Wsparcie rozwoju obszarów wiejskich przyczynia się do osiągnięcia następujących celów (art. 4):

- a) poprawy konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa poprzez wspieranie restrukturyzacji, rozwoju i innowacji;

- b) poprawy środowiska naturalnego i terenów wiejskich poprzez wspieranie gospodarowania gruntami,
- c) poprawy jakości życia na obszarach wiejskich oraz popierania różnicowania działalności gospodarczej.

2) Dokumenty krajowe:

- **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013), Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, lipiec 2007.**

Oś 3 Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej,

Oś 4 Leader – Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich poprzez budowanie potencjału społecznego na wsi, zwiększenie potencjału zdobywania środków finansowych i ich wykorzystania, a także polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja.

W ramach osi 4 Leader realizowane będą działania przewidziane do realizacji w ramach osi 3, tj.:

17) Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,

18) Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw,

20) Odnowa i rozwój wsi;

a w ramach osi 4:

21) wdrażanie lokalnych strategii rozwoju,

22) wdrażanie projektów współpracy,

23) funkcjonowanie lokalnej grupy działania.

- Małe projekty

(Gmina Dębica Kaszubska uczestniczy w realizacji Programu LEADER przez partnerstwo w LGD „Partnerstwo Dorzecza Słupi”).

- **Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego, Gdańsk, lipiec 2005 r. (Uchwała nr 587/XXXV/05 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 18 lipca 2005 r.).**

Wizja województwa pomorskiego w roku 2020:

„Województwo pomorskie 2020 roku to znaczący partner w Regionie Morza Bałtyckiego – region czystego środowiska, wysokiej jakości życia, rozwoju opartego na wiedzy, umiejętnościach, aktywności i otwartości mieszkańców, silnej i zróżnicowanej gospodarki, partnerskiej współpracy, atrakcyjnej i spójnej przestrzeni, a także kultywowania wielokulturowego dziedzictwa oraz tradycji morskich i solidarnościowych”.

Strategia obejmuje 14 celów strategicznych ujętych w ramach 3 priorytetów:

1. Konkurencyjność,
2. Spójność,
3. Dostępność.

Cele strategiczne są doprecyzowane przez opis kierunków działań przypisanych do każdego z celów.

Plan odnowy sołectwa realizuje w szczególności cele związane z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego, kształtowaniem procesów społecznych dla poprawy jakości życia, lepszym dostępem do infrastruktury społecznej na obszarach strukturalnie słabych.

- **Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013.**

Celem strategicznym RPO WP jest:

„Poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych”.

Plan Odnowy Miejscowości realizowany będzie w szczególności w ramach działania 9.3 – Lokalne Inicjatywy Obywatelskie przewidzianego do realizacji w ramach Priorytetu 9 – Lokalna Infrastruktura Społeczna i Inicjatywy Obywatelskie. W ramach tego priorytetu niwelowane winny być dysproporcje przestrzenne w rozwoju wieś-miasto, w tym wspierane będą projekty dotyczące aktywizacji integracji wspólnot lokalnych.

- **Cele strategiczne Lokalnej Strategii Rozwoju Partnerstwa Dorzecze Słupi:**

W ramach schematu II w LSR określono następującą wizję i tematy wiodące oraz cele strategiczne.

Wizja:

„Obszar Dorzecza Słupi „od źródeł do Bałtyku” to uznana kraina na europejskiej mapie turystyki aktywnej i ekoturystyki oraz „mała ojczyzna” społeczeństwa obywatelskiego, ludzi wykształconych i przedsiębiorczych, czujących się gospodarzami tego regionu i wykorzystujących w harmonii ze środowiskiem bogactwo przyrodniczo-geograficzne i dziedzictwo kulturowe dla poprawy poziomu życia”.

Proponowane cele Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009-2016:

1. Cel ogólny 1 – Przyspieszenie rozwoju gospodarczego przez wykorzystanie zasobów lokalnych.

Cele szczegółowe:

- 1.1 Rozwój infrastruktury i usług turystyki wiejskiej i aktywnej,
  - 1.2 Wspieranie rozwoju i promocja produktów lokalnych,
  - 1.3 Zachowanie i promocja dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.
2. Cel ogólny 2 – Aktywizacja mieszkańców i poprawa jakości życia.

Cele szczegółowe:

- 2.1 Aktywizacja zawodowa, społeczna i gospodarcza mieszkańców,
- 2.2 Rozwój partnerskiej współpracy,
- 2.3 Poprawa stanu infrastruktury społecznej i wizerunku wsi.

• **Strategia Rozwoju Społecznego gminy Dębica Kaszubska**

W Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Dębica Kaszubska określono następującą misję:

Gmina Dębica Kaszubska to obszar zrównoważonego rozwoju oparty na nieprzeciętnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych z dobrą infrastrukturą sprzyjającą rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości i różnych form turystyki. Gmina z dobrym zapleczem dla wypoczynku i rekreacji sprzyjającym nowemu osadnictwu, gwarantująca bezpieczeństwo i komfort życia jej mieszkańcom. Zintegrowany obszar z rozwijającą się gospodarką Słupska i najbliższych okolic.

Cały obszar społeczno-gospodarczy podzielono na umowne pięć obszarów: *gospodarkę, przestrzeń, społeczność, ekologię, infrastrukturę.*

Podstawą rozwoju gospodarczego jest skuteczniejsze wykorzystanie funduszy strukturalnych przez gminę umożliwiających małym i średnim przedsiębiorstwom ich rozwój między innymi przez lepsze gospodarcze wykorzystanie walorów przyrodniczych.

Priorytetem w tym obszarze jest wspieranie procesów restrukturyzacyjnych w rolnictwie i obszarach wiejskich, a zwłaszcza na terenach popegeerowskich między innymi przy wykorzystaniu obszaru gminy jako zaplecza rekreacyjnego i mieszkaniowego dla sąsiadującego z gminą Miasta Słupska.

Społecznym priorytetem jest umożliwienie wszechstronnego rozwoju i edukacji wszystkich mieszkańcom gminy oraz rozwiązywania najbardziej istotnych problemów społecznych między innymi poprzez tworzenie warunków dalszego rozwoju kultury, sportu, turystyki w oparciu o walory historyczne, przyrodnicze i geograficzne.

W obszarze ekologii priorytetem jest podjęcie działań w kierunku rozwoju infrastruktury komunalnej związanej bezpośrednio z ochroną środowiska niwelującej

nieczystości płynne. Rozbudowa infrastruktury kanalizacyjnej winna jednak odbywać się wraz z wymianą sieci wodociągowej dla poprawy jakości wody pitnej przy jednoczesnych działaniach na rzecz wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców.

Głównym priorytetem infrastrukturalnym jest rozbudowa infrastruktury technicznej i zabezpieczenie terenów inwestycyjnych dla rozwoju przedsiębiorczości. Priorytety te będą trudne do osiągnięcia bez realizacji celu strategicznego jakim w tym obszarze jest poprawa stanu technicznego dróg na terenie całej gminy.

10. Wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości, monitorowanie i ewaluacja

Za zarządzanie całym procesem wdrażania Planu Odnowy Miejscowości Jawory będzie odpowiedzialna Lokalna Grupa Działania oraz grupa wybranych przez młodzież przedstawicieli, tj. Rada Odnowy Wsi. Do zadań tej grupy należeć będą kontakty z gminą i partnerami oraz sponsorami, ustalanie harmonogramu prac, bieżące informowanie społeczności lokalnej. Podział obowiązków w radzie polegać też będzie na przydzieleniu obowiązków odpowiedzialności za poszczególne przedsięwzięcia konkretnym osobom. Rada Odnowy Miejscowości spotykać się będzie cyklicznie według potrzeb, w celu oceny prowadzonych zadań i eliminowania ewentualnych przeszkód. Raport z realizacji Planu Odnowy Miejscowości przedstawiany będzie mieszkańcom raz w roku na zebraniu wiejskim, tam też przedkładany będzie harmonogram działań na kolejny rok. Rada prowadzić będzie notatki ze spotkań roboczych, kontaktować się będzie z mieszkańcami w sposób zwyczajowo przyjęty, np. przez ogłoszenia w sklepie, na tablicy ogłoszeń.

Realizowane projekty służyć będą aktywizacji i integracji mieszkańców, wzmocnieniu tożsamości lokalnej i zaspokajaniu zidentyfikowanych, oddolnych inicjatyw mieszkańców.